

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
1/2010 vp**

Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 17 päivänä marraskuuta 2009 lähettäessään hallituksen esityksen ulkomaalaislain muuttamisesta (HE 240/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- maahanmuuttojohtaja Sirkku Päivärinne, lainsäädäntöneuvos Tiina Sinkkanen, ylitarkastaja Elina Immonen, ylitarkastaja Salla Konsti, ylitarkastaja Mirkka Mykkänen ja ylitarkastaja Pia Salmela, sisäasiainministeriö
- neuvotteleva virkamies Tiina Oinonen, työ- ja elinkeinoministeriö

- ylitarkastaja Virpi Vuorinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Päivi Keskitalo, Vähemmistövaltuutetun toimisto
- johtaja Pekka Nuutinen, Helsingin kaupunki, Metsälän vastaanottokeskus
- johtaja Mari Pyy, Espoon ryhmä- ja perheryhmäkoti
- toiminnanjohtaja Kim Remitz, Suomen Pakolaisapu ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- Suomen Yrittäjät ry
- Helsingin kaupunki, Metsälän vastaanottokeskus.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Turvapaikanhakijan oikeus työntekoon

Esityksen mukaan kansainvälistä suojelua hakeneiden ulkomaalaisten työnteko-oikeutta rajoitettaisiin, jos he eivät pysty esittämään rajanylitykseen oikeuttavaa matkustusasiakirjaa. Voi-

massa olevan vaadittavan matkustusasiakirjan olemassaolo antaisi mahdollisuuden työntekoon kolmen kuukauden maassa oleskelun jälkeen kuten nykyisin, mutta ilman tällaista asiakirjaa työnteko-oikeuden saisi kuuden kuukauden kulluttua.

Valiokunta pitää ehdotusta turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeuden rajoittamisesta ongel-

mallisena. Esityksen perustelujen mukaan ehdotuksella pyritään kannustamaan siihen, että turvapaikanhakijat eivät hävittäisi matkustusasiakirjojaan. Osa turvapaikanhakijoista tulee kuitenkin sellaisista maista tai sellaisista olosuhteista, että heidän ei ole ollut mahdollista saada lähtömaastaan matkustusasiakirjoja. Tämä voi johtua maassa vallitsevien olojen sekavuudesta tai matkustusasiakirjoja antavan viranomaisen puuttumisesta taikka siitä, että poliittista tai etnistä vainoa pakenevan on mahdotonta hakea matkustusasiakirjaa vaarantamatta omaa tai läheistensä henkeä tai terveyttä. Valiokunta katsoo, että ehdotettu säännös kohtelisi epäoikeudenmukaisesti henkilöitä, joiden ei ole ollut mahdollista saada vaadittavia matkustusasiakirjoja.

Valiokunnan käsityksen mukaan voidaan myös perustellusti kysyä, onko työnteko-oikeuden lykkääminen kolmella kuukaudella tehokas tapa vaikuttaa matkustusasiakirjojen hävittämiseen tai tekeekö se Suomesta vähemmän kiinnostavan turvapaikan hakumaan. Yhtäältä on vaikeaa tai mahdotonta saada tietoa tällaisesta sanktiosta tavoittamaan Suomeen tulossa olevat turvapaikanhakijat siinä vaiheessa matkaa, jossa asiakirjat ehkä päätetään hävittää. Toisaalta on epävarmaa, vaikuttaisiko työnteko-oikeuden lykkääntyminen asiakirjojen hävittämistä tai turvapaikan hakua koskevaan päätöksentekoon, vaikka siitä tiedettäisiinkin.

Valiokunta pitää turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta tärkeänä niin ihmisoikeus- kuin kotouttamisnäkökulmasta. Tutkimusten mukaan maahanmuuttajien sopeutumisen, kotoutumisen ja kielen oppimisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että he pääsevät töihin mahdollisimman nopeasti maahantulonsa jälkeen. Tällöin myös motivaatio työllistymiseen on yleensä korkeimmillaan. Valiokunta korostaa, että vastaanottojärjestelmän on tärkeää kannustaa turvapaikanhakijoita työntekoon. Erityisesti alaikäisinä maahan tulevat turvapaikanhakijat tulisi saada kouluun tai työhön mahdollisimman nopeasti. Heitä voi olla myöhemmin vaikea motivoida työntekoon, jos he ovat tottuneet elämään toimeentulotuella.

Valiokunta painottaa harmaan talouden ehkäisemisen tärkeyttä ja katsoo, että turvapaikanhakijoilla tulee olla laillinen oikeus työntekoon, jotta he eivät ajaudu harmaiden työmarkkinoiden piiriin. Samalla valiokunta korostaa tarvetta ehkäistä etnisesti eriytyneiden työmarkkinoiden syntymistä Suomeen valvomalla tehokkaasti, että asianmukaisia työehtoja noudatetaan myös ulkomaalaisten työntekijöiden työsuhteissa. Valiokunta pitää tärkeänä, että työsuojeluviranomaisilla on riittävästi resursseja tehokkaan valvonnan järjestämiseen.

Arvioiden mukaan noin 80 prosenttia turvapaikanhakijoista kuuluisi uuden säännöksen piiriin eli heillä olisi oikeus työntekoon vasta 6 kuukauden maassa oleskelun jälkeen. Osa-aikainenkin työ poistaa käytännössä kokonaan toimeentulotuen tarpeen. Saadun selvityksen mukaan lainmuutos merkitsee toimeentulotukimenojen lisääntymistä noin 350 000 eurolla vuodessa laskettuna vuoden 2009 työllisyystilanteen perusteella. Paremmassa työllisyystilanteessa turvapaikanhakijoiden mahdollisuudet saada nopeasti työtä ovat tämänhetkistä paremmat, jolloin työnteko-oikeus voi säästää toimeentulotukimenoja nyt esitettyä arviota enemmän. Valiokunta katsoo, että työnteon vähentyminen ja toimeentulotuen käytön lisääntyminen voivat olla omiaan lisäämään rasismia ja muokkaamaan kantaväestön asenteita entistä kielteisemmiksi turvapaikanhakijoita ja mahdollisesti myös muita maahanmuuttajia kohtaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että julkinen valta pyrkii kaikilla toimillaan johdonmukaisesti ehkäisemään rasismia ja edistämään suvaitsevaisuutta ja myönteistä asennoitumista maahanmuuttajiin.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää, että hallintovaliokunta vakavasti harkitsee lakiehdotuksen muuttamista siten, että turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeus säilyy nykyisellään.

Alaikäiset turvapaikanhakijat

Valiokunta on Suomen ihmisoikeuspolitiikkaa koskevasta selonteosta viime syksynä antamassaan lausunnossa (TyVL 25/2009 vp) korosta-

nut Suomeen yksin saapuvien alaikäisten lasten erityisen haavoittuvaa asemaa ja pitänyt tärkeänä, että alaikäisiä turvapaikanhakijoita kohdellaan ensisijaisesti lapsina samalla tavalla kuin ilman perheen tukea olevia suomalaisiakin lapsia. Valiokunta toistaa nämä näkemyksensä ja pitää tärkeänä, että YK:n lasten oikeuksien sopimuksen periaatteita lasten suojelemisesta kunnioitetaan kaikessa viranomaistoiminnassa.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että turvapaikanhakijoiden alaikäisyys pyritään luotettavasti selvittämään niin, että alaikäisille tarkoitetut palvelut ja suojelu kohdistuvat oikeille henkilöille. Valiokunta korostaa, että oikeuslääketieteellinen iänmääritys tulee suorittaa paitsi viranomaisten aloitteesta myös silloin, kun hakija tai hänen edustajansa pitää sitä tarpeellisena. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että käytettävissä olevat iänmääritysmenetelmät ovat saadun selvityksen mukaan vain suuntaa-antavia, jolloin niillä voidaan aukottomasti ratkaista vain hyvin selvät tapaukset. Rajatapauksissa tulee asia ratkaista hakijan eduksi.

Esityksen mukaan oleskelulupa perhesiteen perusteella myönnettäisiin vain, jos lapsi on edelleen alaikäinen hakemuksen ratkaisuhetkellä. Valiokunta pitää sinänsä perusteltuna sitä,

että oikeus vanhempien saamiseen perheenyhdistämisen kautta Suomeen on vain alaikäisellä. Valiokunta pitää kuitenkin ongelmallisena sääntelyä, jossa hakijan oikeusasema olisi riippuvainen viranomaiskäsittelyn pitkittymisestä. Valiokunta korostaa, että käsittelyprosesseja tulee nopeuttaa ja niissä tulee päästä päätettyihin tavoiteaikoihin.

Kotouttaminen

Valiokunta painottaa kielikoulutuksen ja muiden kotouttamistoimenpiteiden merkitystä ja pitää tärkeänä, että niiden järjestämiseen on käytettävissä riittävästi resursseja. Valiokunta korostaa, että kotouttamiskoulutuksessa tulee turvapaikanhakijoille antaa kattavasti tietoa Suomen oikeusjärjestelmästä ja suomalaisesta yhteiskunnasta sekä erityisesti lapsen oikeuksista sekä naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 5 päivänä helmikuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Arto Satonen /kok
vpj. Jukka Gustafsson /sd
jäs. Hannakaisa Heikkinen /kesk
Anna-Maja Henriksson /r
Arja Karhuvaara /kok
Johanna Karimäki /vihr
Merja Kuusisto /sd
Esa Lahtela /sd

Jari Larikka /kok
Markus Mustajärvi /vas
Paula Sihto /kesk
Katja Taimela /sd
Tarja Tallqvist /kd
Kimmo Tiilikainen /kesk
Jyrki Yrttiaho /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.